एकाइ २ · साकार सपना

थप चुनौतीपूर्ण अभ्यास प्रश्न

पूर्णाङ्क ४२

उत्तर छुट्टै कागजमा लेख्नुहोस्।

१ आउ देख्दैमा प्रेरणार्थक हुँदैन [३]

दिइएका धातु सामान्य, प्रेरणार्थक वा नाम धातु के हुन्, ‘आउ’ हटाएर जाँची लेख्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

क. पढाउ
ख. रिसाउ
ग. सघाउ
घ. जिताउ
ङ. पछ्याउ
च. हँसाउ

२ वाक्य कहाँ टुङ्गियो? [३]

तलको अनुच्छेदका गाढा अक्षरका क्रिया समापक हुन् कि असमापक, छुट्याउनुहोस्। असमापक भए कुन प्रत्ययले चिनिन्छ, समापक भए त्यसले के के देखाउँछ, लेख्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

कुहिरो **हेर्दै** अङ्ग्रेज सिपाही अगाडि बढे। गढीमा **लुकेका** सैनिकले सङ्केत **पाएर** अर्ना छाडे। बाटो सिस्नाको घारीतिर **लगिएको रहेछ** भन्ने थाहा **पाउन** शत्रुलाई समय लाग्यो। सिपाहीको सातोपुत्लो **गयो**।

३ विशेष्य बदले विशेषण पनि बदलिन्छ कि? [३]

गाढा अक्षरको शब्दको सट्टा कोष्ठकको शब्द राखेर वाक्य फेरि लेख्नुहोस्। विशेषण, भेदक र क्रियापद मिलाउनुहोस्। जुन विशेषण नबदलिने छ, त्यसको कारण पनि लेख्नुहोस्। प्रत्येकको १ अङ्क छ।

क. मेरो कान्छो **भाइ** हिजो घर आयो। (बहिनी)
ख. गाउँको बलियो **सैनिक** गढीमा थाकेको थियो। (सैनिकहरू)
ग. उसको रातो **चोलो** हरायो। (सारी)

४ कारणको साङ्लो [३]

तलका घटनालाई पहिले कारण, पछि परिणाम हुने गरी क्रम मिलाई ‘त्यसैले’ जस्ता शब्दले जोडेर साङ्लो बनाउनुहोस्। अनि बिचको कुन कडी नभएको भए गोरखाको जित कठिन हुन्थ्यो, एउटा छानेर कारण लेख्नुहोस्।

- पादरीले अङ्ग्रेजको सहयोग माग्न सल्लाह दिए।
- कम्पनीले किनलकको फौज पठाउने निर्णय गऱ्यो।
- कीर्तिपुर र लुटिकोट गोरखाको हातमा परेपछि जयप्रकाश मल्ल डराए।
- सिन्धुलीमा गोरखाली सेनाले रसदपानी खाली गरेर जङ्गलको ज्ञान प्रयोग गरी लड्ने तयारी गऱ्यो।
- जासुसले पृथ्वीनारायण शाहलाई खबर दिए।

५ अपठित गद्यांश [५]

दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

नक्सा र हजुरआमा

एउटा पहाडी गाउँमा मोटरबाटो खन्न सहरबाट इन्जिनियर आए। उनीहरूसँग ठुला नक्सा थिए, मापन गर्ने यन्त्र थिए। नक्साअनुसार बाटो खहरेको पारिपट्टिको पाखाबाट जानुपर्थ्यो, किनभने त्यो बाटो छोटो र कम खर्चको थियो।

गाउँकी हजुरआमा पासाङले बारीको डिलबाट हेरिरहनुभएको थियो। उहाँले भन्नुभयो, “त्यो पाखामा उत्तिस मात्र उम्रन्छ, भदौमा मूल फुट्छ। मेरा बुबाको पालामा त्यहीँ दुई घर बगेका थिए।” इन्जिनियरहरू मुसुक्क हाँसे। नक्सामा मूल देखिएको थिएन।

पहिलो वर्ष बाटो बन्यो। दोस्रो वर्ष भदौमा पाखा चिप्लियो। डोजर, बाटो र लगानी सबै खहरेमा गए। तेस्रो वर्ष नयाँ इन्जिनियर आइन्। उनले नक्सा खोल्नुअघि हजुरआमालाई भेटिन्, र भनिन्, “आमै, मलाई पहिले यो पाखा पढाइदिनुहोस् त।”

क. इन्जिनियरहरू पहिलो पटक किन ‘मुसुक्क’ हाँसे होलान्? अनुमान गर्नुहोस्।
ख. नक्साले नदेखाएको तर हजुरआमाले जानेको कुरा के थियो? लेख्नुहोस्।
ग. ‘पाखा पढाइदिनुहोस्’ भन्नुको आशय के हो?
घ. ‘पढाइदिनुहोस्’ मा कुन किसिमको धातु छ? त्यसको सामान्य धातु कुन हो?
ङ. यस गद्यांशको नयाँ इन्जिनियर र ‘साकार सपना’ का किनलकबिच के भिन्नता छ?

६ एउटै अर्थ, फरक रूप [४]

कोष्ठकमा दिइएको निर्देशनअनुसार अर्थ नबदली वाक्य पुनर्लेखन गर्नुहोस्। प्रत्येकको १ अङ्क छ।

क. सिकारीले जङ्गलको बाटो खोजे। (‘वंशु गुरुङ’ लाई कर्ता बनाई प्रेरणार्थक धातु प्रयोग गरेर)
ख. दूत बेतिया गए। उनले पत्र बुझाए। (असमापक क्रिया प्रयोग गरी एउटै वाक्य बनाएर)
ग. किनलक हिँड्थे र कुहिरो हेर्थे। (-दै भएको असमापक क्रिया प्रयोग गरेर)
घ. अर्ना मोटो भयो। (नाम धातु प्रयोग गरेर)

७ त्रुटि पहिचान र सुधार [४]

तलको अनुच्छेदमा आठओटा त्रुटि छन्: ह्रस्व र दीर्घ इकारका, र भेदकको। तिनलाई पहिचान गरी अनुच्छेद शुद्ध पारेर लेख्नुहोस्। प्रत्येक सुधारको ०.५ अङ्क छ।

‘साकार सपना’ को शिर्षक राम्रो छ। यो कथामा पृथ्वीनारायण शाहको एकिकरण अभियानको एउटा घटना छ। गोरखाली विरहरूले आफ्नो किर्ति राखे। लडाइँपछी राजाले सेनालाई टीका लगाइदिए। मेरी दिदि भन्छिन्, “रमाकी दाजु पनि यो कथा पढ्न मन पराउनुहुन्छ।” यो कथा हिजो कक्षामा पढीयो। अब म इतिहासको किताब पनि पढ्ने छु।

८ भाव विस्तार [४]

दिइएको भनाइको भाव विस्तार गर्नुहोस्।

मेरो सपना तिमीहरूले पूरा गऱ्यौ।

९ अर्कैको आँखाबाट कथा [५]

पौवागढीको लडाइँ कथामा लेखकले तृतीय पुरुषमा भनेका छन्। त्यही लडाइँ अर्को पात्रको दृष्टिबाट लेख्नुहोस्।

किनलकले जनकपुर पुगेर रम्बोल्डलाई लेखेको पत्र तयार पार्नुहोस्। ‘म’ को दृष्टिबाट लेख्नुहोस्, कम्तीमा तीनओटा असमापक क्रिया राख्नुहोस्, र कथाका तथ्य नबदल्नुहोस् (मौसम, अर्ना र अरिङ्गाल, सैनिकको सङ्ख्या, जनकपुर पुग्नु)।

१० तर्क र प्रतितर्क [४]

दिइएको भनाइको पक्षमा एउटा तर्क र विपक्षमा एउटा प्रतितर्क दिई आफ्नो निष्कर्ष लेख्नुहोस्।

“अर्को देशसँग सहयोग माग्नु सधैँ आफ्नै घात हो।”

११ सोच्नुहोस् [४]

तर्कसहित उत्तर लेख्नुहोस्।

> किनलकको फौज मध्य वर्षामा नआई हिउँदमा आएको भए कथाको के के कुरा बदलिन सक्थ्यो? कम्तीमा दुई कुरा लेख्नुहोस्। अनि, गोरखाली सेनाको जित मौसमले मात्र भएको थियो भन्ने कुरा किन ठिक होइन?

१२ क्रियाकलाप: मेरो ठाउँको लुकेको ज्ञान (अङ्क नदिइने)

घरका ठुलाबडासँग सोधेर तपाईंको ठाउँका बोट, किरा, मौसम वा माटोबारे बाहिरकाले नजान्ने कुरा पत्ता लगाउनुहोस् र कापीमा तलको जस्तो तालिका बनाई भर्नुहोस्।

के कुरा	गाउँलेले के जानेका छन्	त्यसको काम	कसले बताए